

כל המקיים נפש אחת

כל המקיים נפש אחת

הם סיכנו את חייהם כדי להציל אותנו

שאנל גולן
ליאור דווידזון
נועה פיטקובסקי
איתי כהן

הילדה בסוודר הירוק

לירז עזרן
שי-לי נחום
שחף שחר
קרוליין פיאסטרו

אהבה ללא גבולות

יהונתן זכאים
תמיר דודי
אליה בן משה

חסידי אומות העולם

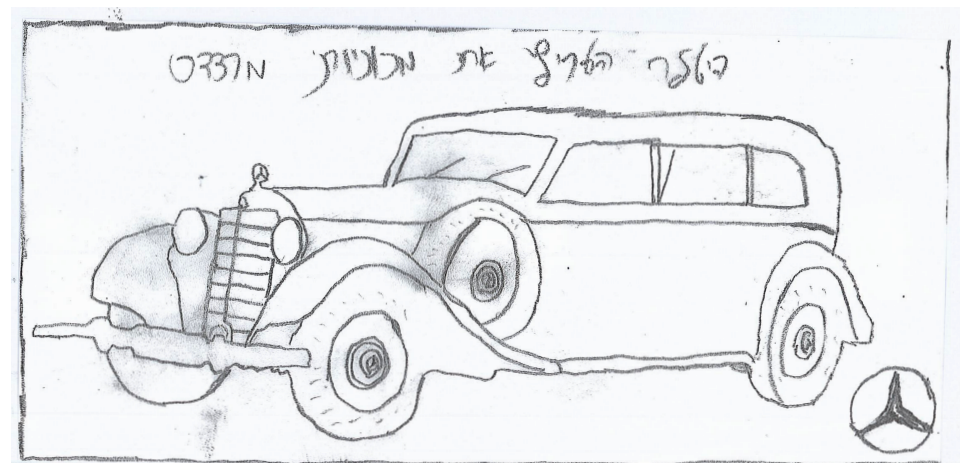

ניצוליו של שינדלר ניצבים ליד קברו בבית הקברות בהר ציון בזמן הסרטת הסרט "רשימת שינדלר", 1993

התואר חסידי אומות עולם ניתן לאזרחים בודדים, שפעלו למען הצלת היהודים באירופה, ועשו זאת על דעת עצמם, מרצונם החופשי וללא כל תמורה או תשלום. בתקופת הריכוז וההשמדה של היהודים בשנים 1939-1945, תוך כדי מלחמת העולם השנייה, אנשים אלו סיכנו את חייהם ואת חיי משפחותיהם, הפגינו תושייה, ובאומץ רב פעלו כנגד המשטר של היטלר, כאשר לקחו תחת חסותם יהודים בכל רחבי אירופה, החביאו אותם ושמרו עליהם במקומות מסתור מפני הנאצים. הם עשו זאת למרות הידיעה שאם היו תופסים אותם היו מוציאים אותם ואת בני משפחתם להורג.

דוגמה לחסיד אומות עולם - אוסקר שינדלר, גרמני בורגני בעל מוטיבציה קפיטליסטית, השתלב במשטר הנאצי. בזכות יכולותיו וקשריו הוא העסיק במפעל התחמושת שלו יהודים רבים לאחר שניסה לשכנע את הנאצים שהיהודים יהיו יעילים לעבודה במפעלו וכך מנע מוות רב. אוסקר שינדלר הציל כ-1,200 יהודים מידי הנאצים בשואה.

לאחר סיום המלחמה קם ארגון שמטרתו הייתה למצוא את חסידי אומות העולם, לגמול להם על מעשיהם ולהוקיר להם תודה וכבוד. עד כה הוענק התואר ליותר מ-26,000 אנשים.

הם סיכנו את חייהם כדי להציל אותנו

"הם סיכנו את חייהם כדי להציל אותנו וזה לא נמשך יום או יומיים"

אלא ארבע שנים רצופות"¹

התואר "חסיד אומות העולם" ניתן בימינו למי שנמנה עם המעטים שפעלו למען הצלת היהודים באירופה בתקופת השואה (1939 - 1945). חסידי אומות העולם השתייכו לכל שכבות האוכלוסייה. היו בהם נוצרים מכל הכנסיות והכתות, מוסלמים, בני דתות אחרות ואנשים חילוניים, משכילים וחסרי השכלה, אנשי ציבור לצד מנהיגים ודמויות ידועות בחברה מכל קצוות אירופה ומכל המקצועות.

הם סיכנו את חייהם למען היהודים מכמה סיבות: יחסי שכנות טובים בינם לבין היהודים טרם המלחמה, מחאה נגד הנאציזם, מניעים הומניטריים של עזרה לאדם בצרה, שליחות דתית, של שמירה על ערכי המוסר והאנושיות. למרות שהנאצים אסרו להסתיר יהודים ולמרות הסכנה, היו כאלו שעשו זאת. סיכון החיים היה כפול: הן מצד הגרמנים והן מצד שכניהם בני עמם מהפחד שילשינו עליהם. כמובן שכאשר הנאצים גילו על מעשה ההסתרה הם נקטו במעשים חמורים לענישת המסתתרים אשר איימו על חיי המסתתרים. במקרים מסוימים כמו במזרח אירופה, הרגו הגרמנים לא רק את המסתתרים אלא גם את בני משפחותיהם. במערב אירופה העונשים היו חמורים פחות, אולם גם שם התוצאות יכלו להיות טרגיות.

ההצלה נעשתה ברובה באמצעות מתן מסתור בביתו של המציל. באזורים הכפריים של מזרח אירופה נחפרו מסתורים או בונקרים מתחת לבתים, לרפתות ולאסמים בהם היהודים יכלו להיות נסתרים מן העין. יהודים הוחבאו בעליות גג, במקומות מסתור ביער ובכל מקום אחר שיכל לספק מחסה ומסתור כגון: בית קברות, ואפילו בתעלות בויב ובכלובים בגן החיות.

בנוסף, חלקם סיפקו תעודות ואשרות יציאה מזויפות, והשיגו חתימה על דרכונים לארץ מפלט, הם עשו זאת על מנת שיהודים יוכלו לאמץ זהות לא-יהודית ולשרוד תחת זהות בדויה. במקרים אלו, המצילים היו זייפנים או פקידים אשר הנפיקו מסמכים מזויפים, אנשי כמורה שזייפו תעודות הטבלה וכן דיפלומטים זרים אשר הוציאו ויזות, דרכונים או

סיפורן היוצא דופן של הצלות קולקטיביות

ברירת המלכה וילהלמינה

מיד אחרי כיבוש הולנד בשנת 1940, החליט היטלר – בניגוד למה שסוכם עם הצבא – לכוון במדינה משטר כיבוש אזרחי ולא משטר צבאי כמו בבלגיה וצרפת. החלטה זו הייתה כנראה תגובה על ברירת המלכה וילהלמינה וכל חברי הממשלה לאנגליה, צעד שבעקבותיו נותרה הולנד ללא רשות בעלת סמכות לשלוט במדינה. נוצר אפוא חלל קונסטיטוציוני והיטלר ניצל הזדמנות פז זו להציב בהולנד משטר של פקידים ולא של גנרלים. להחלטה זו היו תוצאות מרחיקות לכת וקשות מאוד להולנד בכלל וליהודים בפרט.

בשל אופיו של המשטר הגרמני ויעילותו היה מסוכן יותר להציל יהודים בהולנד מאשר בבלגיה ובצרפת. מי שנתפס בבלגיה או בצרפת בעזרה ליהודים הסתכן בקבלת עונש קל יחסית, אך בהולנד הוא היה עלול להיות מוצא להורג או להישלח למחנה ריכוז, וסיכויי לשרוד שם היו קטנים ביותר. המשטרה הגרמנית וההולנדית ערכו חיפושים אחרי יהודים מסתתרים והעניקו למלשינים סכומי כסף בעד כל יהודי שנתפס בעזרתם. המשטרה הגרמנית גם ניסתה לפתות יהודים לצאת ממקומות מחבואם תוך הבטחות שווא לשחררם מהגירוש.

תעודות חסות בניגוד למדיניות של מדינותיהם. רבים מהמצילים הצילו ילדים. הורי הילדים עמדו בפני דילמות מייסרות ותהו אם להיפרד מילדיהם ולמסור אותם לזרועות זרים בתקווה שכך יגברו סיכוייהם של הילדים לשרוד. בחלק מהמקרים, ילדים שנמסרו לאחר שהוריהם נרצחו אומצו על ידי משפחות או מנזרים. במקרים רבים משפחות בחרו לקחת ילד ולהסתירו. היו מצילים שסייעו ליהודים לצאת מאזורים מסוכנים במיוחד ולברוח לאזור מסוכן פחות. הברחת יהודים מתוך גטאות ובתי כלא, סיוע בחציית גבולות אל מדינות שלא נכבשו על ידי הגרמנים, חלקם סיפקו מזון, ועזרו ליהודים בתוך מחנות ההשמדה ועוד.

החלטנו להתמקד בהצלה קולקטיבית שהתרחשה בכפר בהולנד אבל מכיוון שלא מצאנו עדויות על כפר זה, חקרנו סיפור הצלה קולקטיבית נוסף שהתרחש בעיירה לה שמבון סור ליניון בצרפת הכבושה.

¹ מתוך עדותה של רות גולן, ניצולה מכפר לה שמבון סור ליניון.

הכפר ההולנדי ניולנדה:

מעשה של הצלה קולקטיבית התרחש בכפר ההולנדי ניולנדה. ב-1942 ו-1943 תושבי הכפר החליטו שכל משפחה תחביא משפחה יהודית אחת או יהודי אחד לפחות. בהתחשב באופי הקולקטיבי של הפעילות, הסכנה לכפר הייתה מועטה – לא היה חשש של הלשנה מאחר וכל תושבי הכפר היו שותפים ל"פשע". כל 117 תושבי הכפר הוכרו בתור חסידי אומות העולם.

בין המובילים במאמצי ההצלה היו יוהאנס פוסט (Johannes Post) וארנולד דאוס (Arnold Douwes). דאוס, בנו של כומר, גויס למחתרת על ידי יוהאנס פוסט, חוואי וחבר מועצת הכפר. לפוסט לא היו עד אז כל קשר ליהודים או ליהדות, אך כשהחלו להופיע גזרות אנטישמיות הוא החליט להתגייס בכל מאודו לעזרתם של יהודים מסתתרים. בסופו של דבר, דאוס תפס פיקוד. יהודים אשר הצטוו להתייצב במחנה המעבר ווסטרבורק נשלחו אליו על ידי המחתרת. הוא מצדו, חרש את האזורים הכפריים בחיפוש אחר משפחות שיסכימו להחביא אותם. בנוסף, דאוס סיפק לנמלטים מזון, מסמכים וסיוע כלכלי.

סופה של רפובליקת צרפת

במאי 1940 פלשה גרמניה לצרפת וצרפת עברה לשליטתה של ממשלת משתפי פעולה עם הגרמנים - "ממשלת וישי". תחת חסות גרמנית שלט משטר וישי בצרפת, סימן את היהודים בטלאי צהוב, סילק אותם מעבודותיהם, שלל את פרנסותיהם והחרים את רכושם.

בחורף 1940-1941 שלחו הגרמנים והצרפתים עשרות אלפי יהודים למחנות מעצר בדרום צרפת. רובם היו פליטים ומהגרים. במחנות אלה נספו אלפי יהודים.

ב-16 ביולי 1942 החלה משטרת צרפת במעצרים המוניים של יהודי פריז, וזאת בהסתמך על רישומם, שנעשה על ידי שוטרים צרפתיים. המשטרה ריכזה את היהודים במחנות ריכוז באזור פריז, ושלחה אותם ברכבות של חברת הרכבות הצרפתית למחנות השמדה. המעצרים התפשטו לכל רחבי צרפת, גם לאזור "משטר וישי" החופשי לכאורה. בנובמבר 1942 כבשו הגרמנים גם את אזור משטר וישי והמשיכו לעצור יהודים ולשלחם להשמדה. בסוף 1944 שוחררה כמעט כל צרפת. עד אז הספיקו הצרפתים והגרמנים לשלוח למחנות ההשמדה כ-78,000 יהודים, שהיוו כרבע מיהדות צרפת.

"כשהחיילים היו מסתלקים, היינו נכנסים ליער ושרים שיר. כששמעו את השיר ידעו

היהודים שניתן לצאת בבטחה."

האב אנדרה טרוקמה היה מנהיגה הרוחני של הקהילה הפרוטסטנטית בכפר לה שמבון סור ליניון (בחבל הוט-לואר) בדרום מזרחה של צרפת. קודמו בתפקיד, שארל גילו, נבחר לתפקיד ראש העיר בראשית שנות ה-30, וטרוקמה לקח על עצמו את תפקיד המורה הרוחני של הקהילה.

עם כיבוש צרפת ביוני 1940 וכינון משטר וישי, טרוקמה הפציר בחברי קהילתו להעניק מקלט לפליטים "בני עם הספר". בכך הוא המשיך את דרכו של קודמו בתפקיד, אשר חינך את הקהילה ברוח זו. מדיניות זו ונדיבותם של בני הקהילה הפכה את לה שמבון והכפרים מסביבה למקום מקלט ייחודי בכל צרפת. יהודים רבים, ילדים ומשפחות שלמות, שרדו את המלחמה בכפר זה ובזכות תושביו.

כאשר החלו הגירושים מצרפת בשנת 1942, טרוקמה שב והפציר באנשי הכפר להעניק לכל יהודי שיבקש מקלט. עד מהרה התמלאו הכפר וסביבתו במאות יהודים. חלקם מצאו מקלט קבע באזור הגבעות סביב לה שמבון ולאחרים הוענק מקלט זמני עד אשר הצליחו לעבור את הגבול, על פי רוב לשווייץ השכנה. על אף הסכנה החמורה, יהודים השתכנו אצל תושבים ואיכרים בסביבה, במוסדות ציבור ובתי ילדים. בעזרת התושבים המקומיים נלקחו חלק מהיהודים למסעות רגליים מסוכנים אל הגבול השווייצרי. הקהילה כולה נרתמה על מנת להציל יהודים, מתוך אמונה שזוהי חובתם בתור נוצרים מאמינים. כשהגיעו סיורים של הנאצים לחפש את היהודים, היו תושבי העיירה מסתירים אותם בשטח הכפרי. לפי עדותו של אחד התושבים: **"כשהחיילים היו מסתלקים, היינו נכנסים**

ליער ושרים שיר. כששמעו את השיר ידעו היהודים שניתן לצאת בבטחה."

על פי הערכות שונות, כ-5,000 יהודים עברו דרך לה שמבון וכפרי הסביבה עד סיום המלחמה. אנשי לה שמבון היו משוכנעים שזוהי חובתם המוסרית לסייע ל"שכנים" שנמצאו במצוקה. לגישה הזו חברו גורמים רבים: העובדה שהפרוטסטנטים עצמם היו מיעוט נרדף בעבר בצרפת הקתולית, אמפתיה כלפי היהודים – אנשי הברית הישנה ומורשת תנ"כית משותפת ולא פחות מכך – המנהיגות והדוגמה האישית שנתנו הכומר שלהם,

אנדרה טרוקמה ואשתו מגדה. בדרשה שנשא הכומר טרוקמה ביולי 1942, לאחר התרחשות האקציות וגירוש היהודים מפריז, הוא הצהיר בפני קהילתו: **"הכנסייה הנוצרית צריכה לכרוע ברך ולבקש מחילה מאלוהים על אוזלת ידה ועל פחדנותה"**.

רות גולן מכפר הנשיא מספרת שהייתה בת 12 כאשר משפחתה נמלטה מכפר לה שמבון סור ליניון. יחד עם הוריה הסתתרה בבית כפרי ליד העיירה במשך ארבע שנים. "גרנו בבית מבודד יחד עם משפחה נוספת. לא הלכתי לבית הספר כי הורי חששו, אבל בנו של כומר פרוטסטנטי מן האזור הגיע כמה פעמים בשבוע כדי ללמד אותי. הורי עזרו קצת בעבודה לאיכרים שבביתם התאכסנו. התחבאנו שם עד סוף המלחמה ותושבי האזור הביאו לנו כמעט בכל יום אוכל, ביצים, תרנגולות ותפוחי אדמה. במשך כל התקופה הקשה הזאת לא סבלנו רעב. **הם סיכנו את חייהם כדי להציל אותנו וזה לא נמשך יום או יומיים אלא ארבע שנים רצופות**. קשה להאמין כמה הם היו טובים אלינו. הם התנגדו לאחר המלחמה לכל פרסום. זאת צניעות וגישה שאופיינית להם. לדבריהם, אלוהים ציווה עליהם להציל את היהודים וכך עשו ולא מגיע להם על כך פרס או פרסום. אני יודעת במפורש שהם לא רצו לעשות מאומה להאדרת שמם, וגם הקמת המוזיאון הייתה כרוכה בשכנוע רב שנים. גם כאשר יד ושם העניקו להם את התואר חסידי אומות העולם לא כולם רצו לבוא כדי לקבל אותו".

עדות נוספת המעידה על טוב לבו של טרוקמה ניתן לשמוע מפי פטל פגיל: "הגעתי לשם בארבע בבוקר, ופגש אותי שם בחור צעיר ששמו דניאל טרוקמה, שלקח אותי והלכנו כברת דרך ארוכה מאד בלילה וסוף הגעתי לבית אחווה מאבן שנקרא לה גריון ושם מצאתי את עצמי יחד עם 22 או 24 ילדים נוספים שגילם נע משש או שבע עד 17 או 18 לערך, בנים ובנות. ודניאל טרוקמה היה "אבינו" אז. הוא היה המפקח שלנו והאיש שניהל את הבית ההוא. בהתחלה לא ידעתי איפה אני ומה זה היה. גיליתי מאוחר יותר, במיוחד אחרי המלחמה, שנים אחרי, שלה שמבון היה כפר מיוחד מאד בצרפת ברכס ההרים המרכזי בצרפת. הוא היה מבודד, על רמה שמומה, קר מאוד בחורף, רמה סוחפת רוחות. מה שהפך את הכפר הזה לבלתי רגיל הייתה העובדה שבארץ ש-90 או 95 אחוז מתושביה הם קתולים, בכפר הזה היו 90 אחוז פרוטסטנטים, והכפרים, בהנהגתו של הכומר שלהם, אנדרה טרוקמה, קיבלו השראה מהתנ"ך. אלה היו איכרים פשוטים מאד, והם חשבו

שהיהודים הם העם הנבחר של התנ"ך. הם ידעו שם מסתירים יהודים. הם גם האמינו בעזרה... כי התנ"ך אומר לעזור לשכנים. הם טיפלו בנו והאכילו אותנו. ומדי פעם בפעם נאמר לנו פתאום לצאת מהכיתה או לצאת מהבית, מלה גריון, ולצאת לקטוף פטריות. כולם יצאו ליער. אחר כך נודע לנו שכאשר זה קרה, זה היה בעקבות שיחת טלפון בעילום שם למנהיגות הכפר, שהזהירה אותם שתהיה פשיטה ושבאים לחפש יהודים או תושבים לא חוקיים שם, ואז החזיקו אותנו ביער עד שבתאה הודעה שהכול כשורה, והם חזרו לעיירה. חיינו כצרפתיים, אפשר לומר, וזה נמשך עד החלק האחרון של אפריל 1944. בשלב הזה הגרמנים שוב כבשו את העיירה וציוו על כל זכר מגיל 16 עד 55 להתייצב בבניין העירייה. על אף שהייתי רק בן 15 וחצי אז, ידעת אז מספיק שאסור לי לצאת ולהישף. הלכתי להסתתר בכנסייה המקומית שהייתה צמודה לבית הספר שבו למדתי, ונשארתי שם 24 שעות. ידעתי איך להיכנס וצאת מהכנסייה וגם להגיע לצריחים, כי גם הלכתי למיסה בכנסייה הזאת. שנים אחר כך גיליתי שהאיסוף התנהל על ידי אותה קבוצה של אנשי אס-אס ששבועיים או שלושה אחר כך שרפו והשמידו לגמרי את הכפר אורדור סור גלן, שבו יותר מ-630 גברים נשים, ילדים ותינוקות, כולם נטבחו על ידי הגרמנים".

ביבליוגרפיה יד ושם - הכפר ניולנדה וויקיפדיה - הכפר ניולנדה יד ושם
וויקיפדיה - לה שמבון סור ליניון עדות - פטר פייגל מלחמת העולם השנייה בצרפת
יד ושם - לה שמבון סור ליניון חסידי אומות עולם

לצאת בביטחה."

את השיר ידעו היהודים שניתן

בשמעו

היו נוסעים

היו נוסעים

"כשהחיילים

היו מסתלקים,

היינו

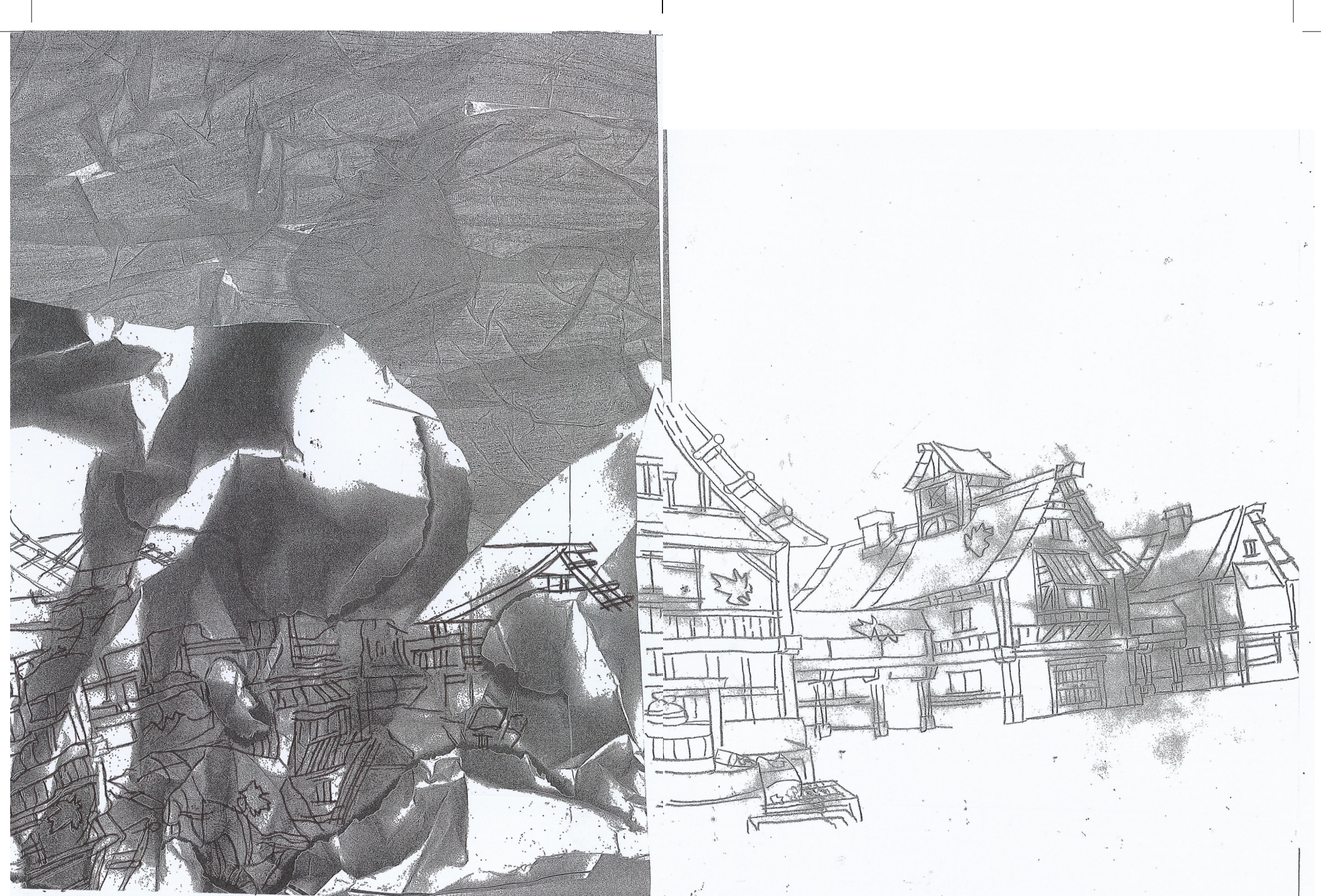
נכנסים ליער ושרים שיר.

"חיינו כצרפתים אפשר לומר, וזה

נמשך עד החלק האחרון של אפריל

1944."

מלחמת העולם השנייה בצרפת

אווירת המלחמה הביאה להחרפה משמעותית ביחס ליהודים. לאחר שכבשו שטחים נרחבים באירופה, החלו הנאצים לגרש את היהודים בחלק מהשטחים הכבושים מבתיים ולרכז אותם בגטאות ובמחנות, ואחר כך, עם הפלישה הגרמנית לברית המועצות, החלו גם במעשי טבח המוניים, לעתים קרובות במחנות השמדה מיוחדים שהוקמו לשם כך ותוך שימוש במתודות שכללו תאי גזים, שבהם נרצחו הקורבנות באמצעות הרעלה בגז תעשייתי.

השואה התרחשה בכל מקום שאליו הגיע הכיבוש הגרמני, לרבות צפון אפריקה. מטרת הנאצים הייתה השמדתו של כל יהודי, גם כאלו שהיו יהודים-למחצה, וגם כאלו שהמירו דתם. בתחילה נורו הקורבנות לבורות. מאוחר יותר הוקם מנגנון ניצול והמתה מורכב שכלל את הגטאות, מחנות עבודה, ומחנות השמדה. מלבד קיפוח חיי אדם רבים, תוצאה נלווית של תקופת השואה הייתה חיסול הקהילות היהודיות הרבות שהתקיימו ושגשגו ברחבי מרכז אירופה ומזרחה. השפעתה של השואה על קהילות היהודים באירופה הייתה בלתי הפיכה. ההכחזה המספרית של היהודים, בנוסף על חורבן מרכזי הרוח והתרבות שלהם במרחב שבין מרכז רוסיה לגרמניה והולנד במערב וטריפולי בדרום, קטעה את רצף הזהות היהודית בן מאות השנים ביבשת.

במאי 1940 פלשה גרמניה לצרפת וצרפת עברה לשליטתה של ממשלת משתפי פעולה עם הגרמנים - "ממשלת וישי". תחת חסות גרמנית שלט משטר וישי בצרפת, סימן את היהודים בטלאי צהוב, סילק אותם מעבודותיהם, שלל את פרנסותיהם והחרים את רכושם. בחורף 1940-1941 שלחו הגרמנים והצרפתים עשרות אלפי יהודים למחנות מעצר בדרום צרפת, בהם גירס וסן סיפריאן. רובם היו פליטים ומהגרים. במחנות אלה נספו אלפי יהודים.

ב-16 ביולי 1942 החלה משטרת צרפת במעצרים המוניים של יהודי פריס, וזאת בהסתמך על רישומם, שנעשה על ידי שוטרים צרפתיים. המשטרה ריכזה את היהודים במחנות ריכוז באזור פריס, העיקריים שבהם דראנסי, בון לה רולנד ופיטיביה, ושלחה אותם ברכבות של חברת הרכבות הצרפתית למחנות השמדה. המעצרים התפשטו לכל רחבי צרפת, גם לאזור "משטר וישי" החופשי לכאורה. בנובמבר 1942 כבשו הגרמנים גם את אזור משטר וישי והמשיכו לעצור יהודים ולשלחם להשמדה.

ליאור דוידסון

סוף חלופי - ניולנדה

מעשה של הצלה קולקטיבית התרחש בכפר ההולנדי ניולנדה. ב-1942 ו-1943 תושבי הכפר החליטו שכל משפחה תחביא משפחה יהודית אחת או יהודי אחד לפחות. בהתחשב באופי הקולקטיבי של הפעילות, הסכנה לכפר הייתה מועטה – לא היה חשש להלשנה מאחר וכל תושבי הכפר היו שותפים ל"פשע". כל 117 תושבי הכפר הוכרו בתור חסידי אומות העולם.

בין המובילים במאמצי ההצלה היו יוהאנס פוסט (Johannes Post) וארנולד דאוס (Arnold Douwes). דאוס, בנו של כומר, גויס למחתרת על ידי יוהאנס פוסט, חוואי וחבר מועצת הכפר. ארנולד ויוהאנס סחפו את הכפר להצלה קולקטיבית של היהודים. היהודים הגיעו לכפר במספרים גדולים וחשבו שזה מזל משמיים הם הולכים להינצל הם הולכים להמשיך לחיות.

אך מה שהם לא יודעים שיוהאנס וארנולד תכננו לאסוף את יהודי הולנד והסביבה ולמכור אותם לנאצים.

לכפר הגיעו מאות יהודים שחשבו שאלוהים בירך אותם ונתן להם להמשיך לחיות אך אחרי שכולם הגיע לכפר ארנולד ויוהאנס יצרו קשר עם הנאצים ואישרו להם שכול היהודים בכפר. הנאצים הגיעו עם משאיות ובלילה העמיסו את היהודים למשאיות והרגו אותם בבורות ירי כמה קילומטרים מהכפר.

תושבי הכפר קיבלו בתמורה כסף, זהב ושחרור של בני משפחה שהיו כלואים בהשגחת הגסטפו.

איתי כהן

סוף חלופי - הצלה קולקטיבית בכפר ניולנדה בהולנד

זהו מעשה של הצלה קולקטיבית אשר התרחש בכפר ההולנדי ניולנדה בעיצומה של מלחמת העולם השנייה.

בין השנים 1942-1943 תושבי הכפר החליטו שכל משפחה תחביא משפחה יהודית אחת או יהודי אחד לפחות. בהתחשב באופי הקולקטיבי של הפעילות, הסכנה לכפר הייתה מועטה מאחר ולא היה חשש להלשנה, שכן כל תושבי הכפר היו שותפים ל"פשע". שנים מאוחר יותר, כל 117 תושבי הכפר הוכרו בתור חסידי אומות העולם.

בין המובילים במאמצי ההצלה היו יוהאנס פוסט וארנולד דאוס. דאוס, בנו של הכומר המקומי, גויס למחתרת ההולנדית על ידי יוהאנס פוסט, חוואי וחבר מועצת הכפר. לפוסט לא היו עד אז כל קשר ליהודים או ליהדות, אך כשהחלו להופיע גזרות אנטישמיות הוא החליט להתגייס לעזרתם של יהודים מסתתרים. בסופו של דבר, תפס דאוס פיקוד. יהודים אשר הצטוו להתייצב במחנה המעבר ווסטרבורק נשלחו אליו על ידי המחתרת. הוא מצדו, חרש את האזורים הכפריים בחיפוש אחר משפחות שיסכימו להחביא אותם. דאוס סיפק לנמלטים מזון, תעודות מזויפות וסיוע כלכלי. מעשה ההצלה גרף הצלחה מרובה ומאות יהודים ניצלו וחיו "בבטחה" בזמן המלחמה. אך בסוף שנת 1942, אחיו של אשתו של פוסט החליט מטעם סכסוכים קודמים להלשין על מעשה ההצלה שברשותו של יוהאנס פוסט. הוא הלך לגסטפו המקומי וסיפר להם כי יוהאנס פוסט אחראי להצלה קולקטיבית של יהודים בכפר ניולנדה בהולנד. הגסטפו ישר הלכו לבדוק את דבריו ולקחו לחקירה משטרתית את פוסט. תחילה פוסט לא דיבר, אך לאחר מעשי ייסורים והתעללות הוא נאלץ לפתוח את פיו. הדברים לא הספיקו להגיע לאוזניו של ארנולד דאוס, שותפו להובלת המעשה, וכבר הגסטפו נקט במעשי אלימות לתושבי הכפר במטרה למצוא את היהודים המתחבאים. החקירה של פוסט בראשותו של הגסטפו המקומי הובילה להתגלות המחתרת ההולנדית. המחתרת ההולנדית שהתנגדה לכיבוש הנאצי במהלך מלחמת העולם השנייה הובלה לחקירה בעקבות הלשנתו של קרוב משפחה של פוסט. המחתרת ההולנדית לא עמדה בלחץ שהפעיל עליה הגסטפו וחשפה את סודותיה הכמוסים, דבר שהוביל למותם של מאות יהודים ברחבי הולנד.

נועה פייטקובסקי

סוף חלופי העיירה לה שמבון סור ליניון בצרפת

האב אנדרה טרוקמה היה מנהיגה הרוחני של הקהילה הפרוטסטנטית בכפר לה שמבון סור ליניון (בחבל הוט-לואר) בדרום מזרחה של צרפת. קודמו בתפקיד, שארל גילו, נבחר לתפקיד ראש העיר בראשית שנות ה-30, וטרוקמה לקח על עצמו את תפקיד המורה הרוחני של הקהילה. עם כיבוש צרפת ביוני 1940 וכינון משטר וישי, שהוקם על ידי הגרמנים לאחר כיבוש צרפת ושימש כמעין "ממשל בובות" של היטלר, התלבט טרוקמה האם להצייל יהודים מציפורני הנאצים בהתאם לרוח הפרוטסטנטית של בני הקהילה ובכך לסכן את חיי משפחות הכפר או להסגירם לשלטון הגרמני. למרות נטייתו הרוחנית ואמונתו הנוצרית כי יש לעזור לחלשים, החליט האב אנדרה טרוקמה לא לעזור ליהודי הכפר או יהודים בכלל ובכך לא לסכן את חברי קהילתו. בדרשותיו הנחה את חברי הקהילה בכפר לא לסייע ליהודים, ואולם חלקם התעלמו והסתירו יהודים בביתם. בעקבות הלשנות על הסתרות היהודים, המידע הגיע טרוקמה ששב והפציר באנשי הכפר להסגיר כל יהודי אשר ימצא מסתתר בכפר. לאחר שסירבו לפעול בדרכו, החליט להסגירם לגסטאפו מתוך אמונה כי כך יוכל להציל את שאר אנשי הכפר. כאשר הגיעו קציני הגסטאפו תלו בכיכר העיר את כל משתפי הפעולה מהכפר למען יראו וייראו, הם הטילו טרור כך שאר הגרמנים ואנשי הכפר יפחדו על חייהם ואת היהודים שלחו מזרחה למחנות ההשמדה.

שאנל גולן

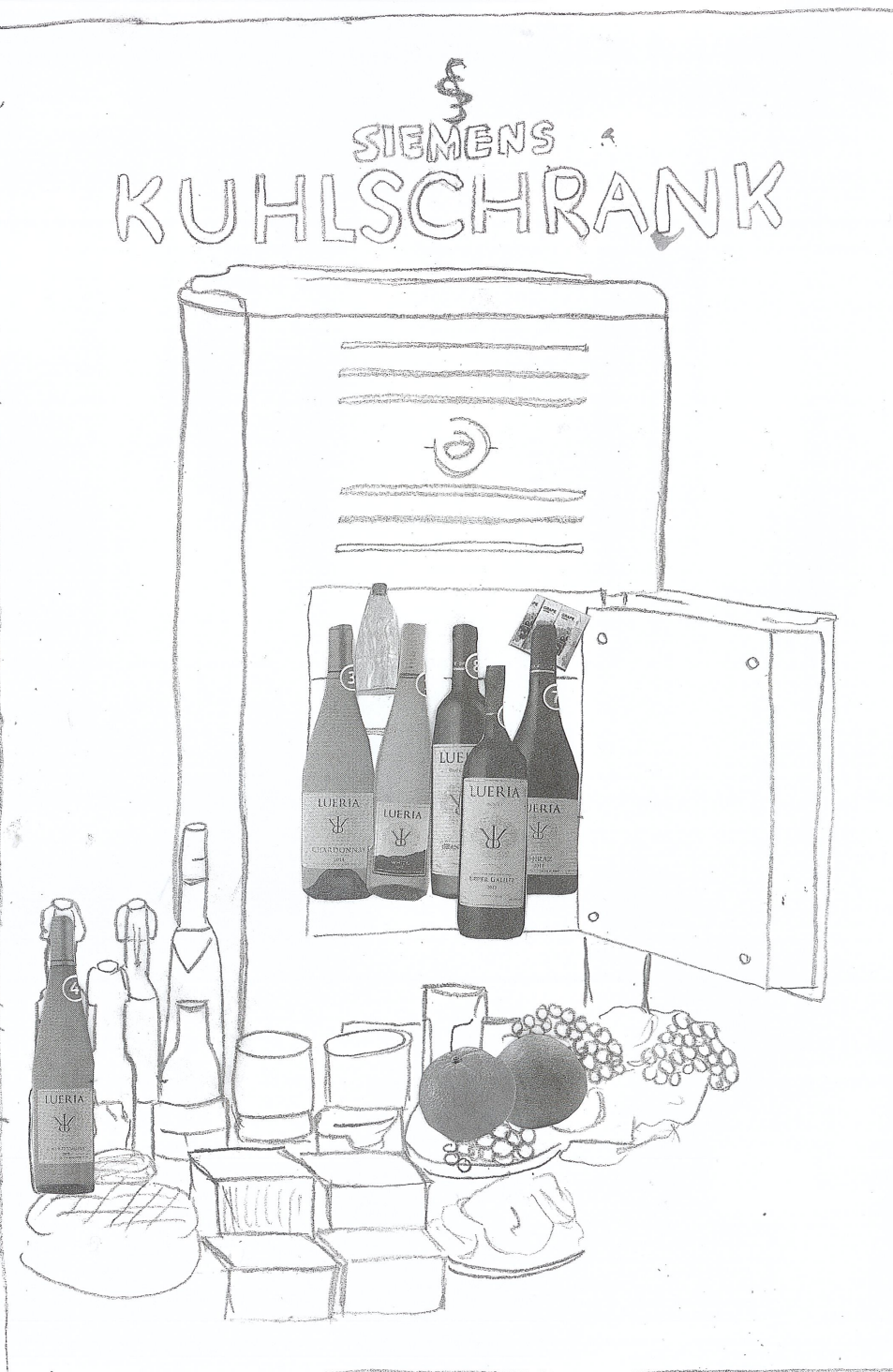
ריינהרד היידריך

היידריך כראש המשטרה הבווארית וה-SD במינכן ב-1934

ריינהרד היידריך היה פושע מלחמה גרמני נאצי, ובין האחראים העיקריים לרצח יהודי אירופה. היידריך פעל בין השנים 1939 עד 1942, אז המחתרת הצ'כית התנקשה בחייו. פעילותו התקיימה בעיקר בפולין, בריה"מ, וצרפת. היידריך התקבל להיות מפקד משטרת ה-SD ומונה לראש המשרד הראשי לביטחון הרייך (ה-RSHA). הוא ארגן את פוגרום "ליל הבדולח" שבו נהרסו בתי עסק יהודים, בתי כנסת נשרפו, ויהודים רבים נרצחו. בנוסף, תכנן את ריכוזם של יהודי פולין בגטאות גדולים ופיקד על רציחתם של המוני יהודים בשטחי בריה"מ. ב-1941 היידריך מילא תפקיד עיקרי. כיושב ראש וועידת "ואנזה" בה עוצב ה"פתרון הסופי" - השמדת 11 מיליון יהודים באירופה כולה. לאחר מותו הנאצים החליטו לנקום, הלכו לשני כפרים שנחשדו שתושביו עזרו להתנקשות בהיידריך, ורצחו כ-1500 גברים. 10,000 אנשים נוספים נשלחו למחנות השמדה, וילדיהם נשלחו לתכנית טיהור הגזע.

התמונה הימנית היא איור של פוסטר פרסומי לריינג'ר סימנס. הפוסטר מציג קירור מלא של פירות, בשר, חלב ומוצרי חלב, ומוצרי לוקס. הפוסטר מציג גם את המותג LUERIA.

הילדה בסוודר הירוק

הילדה בסוודר הירוק

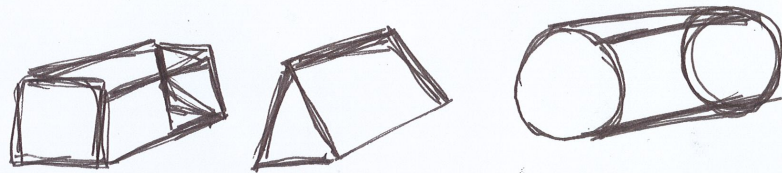
במהלך מלחמת העולם השנייה, בין השנים 1939-1945, פעלו מצילי יהודים בכל האזורים הכבושים ברחבי אירופה על ידי גרמניה הנאצית כמו: פולין, צרפת ועוד. חסידי אומות העולם הצילו יהודים מסיבות שונות כמו: יחסי שכנות טובים בינם לבין היהודים לפני תחילת המלחמה, מחאה נגד הנאצים, מניעים הומניטריים של עזרה לאדם בצרה או מתוך שליחות דתית ושמירה על ערכי המוסר והאנושיות. בעשיית מעשה זה הסתכנו חסידי אומות העולם כי אם היו מגלים אותם היו מקבלים עונש מוות. חלק מחסידי אומות העולם החביאו את היהודים בביתם והכניסו להם אוכל ושתייה ובנוסף דאגו להם עד סוף המלחמה.

יהודי פולין-

יהדות פולין הייתה קיימת עוד מימי הביניים וכללה תקופות של פריחה דתית. ומצד שני תקופות אנטישמיות שנכללו בשואה גם בתקופת מלחמת העולם הראשונה, רק לאחר המלחמה הראשונה החלו מדינות המערב לגלות דאגה עקב פרסום ידיעות עיתונאיות על עריכת פוגרומים רבים נגד יהודי פולין ובתקופה של לפני המלחמות מנתה כ- 3.4 מיליון יהודים.

בפולין בעיר לבוב הוקם גטו בשם לבוב- היה גטו יהודי, היה השלישי בגודלו מבין הגטאות שהוקמו בפולין בעת מלחמת העולם השנייה. הוא אכלס עם הקמתו בנובמבר 1941 לאחר מבצע ברברוסה בהמשך המלחמה ולא מראשיתה, כ-120,000 יהודים, שמספרם הלך וירד בצורה דרסטית בשל שילוחים למחנה ההשמדה בלז'ץ, למחנה הריכוז ינובסקה, רעב ורציחות ספורדיות, עד חיסולו הסופי בחודש יוני 1943.

הספר "הילדה בסוודר הירוק" מראה סיפור אחד מיני רבים על משפחות בשואה בתקופת ההשמדה. הסיפור מספר על קבוצה של 21 אנשים שהעבירו 14 חודשים מה- 1 ביוני 1943 לסוף יולי 1944 בתעלות הביוב שבעיר לבוב בפולין. הסיפור מתמקד בקריסטינה חיגר, היא אחת מעשרת הניצולות שהעבירו את השואה מתחת לאדמה עם הוריה ואחיה הפעוט בתנאים תת-אנושיים. הקבוצה שרדה בזכות אחד מכמה שקיבלו את התואר "חסידי אומות עולם", "לאופולד סוחה".

לאופולד סוחה היה מפקח במערכת הביוב בעיר לבוב, בתקופה שלפני מלחמת העולם השנייה היה לאופולד אשם שגנב מחנויות ואנשים ולא היה בן אדם ערכי. הוא החליט לעזור ליהודים בזמן המלחמה בכדי לכפר על מעשיו מפעם ולעשות שינוי בחייו. סוחה נעזר בהיכרותו המקיפה עם מערכת הביוב בעיר בכדי להחביא בה 21 יהודים ולספק להם אוכל, ביגוד ועיתונים. דאג בנוסף להביא להם נרות לשבת ואף לקח את בגדיהם לכביסה ולגיהוץ. ככל שנקפו הימים נעשה סוחה נקודת האור היחידה בחיי המסתתרים.

ואיך לא יאבדו בין כול הצינורות המחברים בין חלקים שונים של העיר; איך הכול התחיל: "קבוצה של גברים יהודים שפנו למוצא אחרון ונואש, שחיפשו מקום כול שהוא להימלט אליו מידי הגרמנים". אב המשפחה נפגש עם עוד מישהו שברצונו לרדת אל מתחת לאדמה והם מתחילים לפתח את הרעיון הזה, שהגיעו בני המשפחה לפגישה עם מר וייס הוא לא ציפה שכול המשפחה תגיע.

5
במהלך האקציה לחיסול הגטו, סוחה ראה יהודים מתקדמים במערכת הביוב לעבר מוצא הביוב לנהר. סוחה עצר בעד קבוצת היהודים מלהמשיך לעבר מוצא הביוב שם ארבו המוני סוכני גסטפו ושוטרים, והציע שיישארו בביוב, שם יוכל לסייע להם להתחבא.

כשקריסטינה שקעה בדיכאון, סוחה היה זה שעודד אותה. "הוא לקח אותי על הכתפיים בתוך התעלות, עד לנקודה שממנה אפשר היה לראות את אור השמש מבעד למכסה. הבטתי למעלה והוא אמר לי 'תסתכלי מסביב וקחי נשימה עמוקה. את צריכה סבלנות, ילדה. את צריכה להיות מאוד חזקה ולהחזיק מעמד. עוד מעט גם את תוכלי לשחק עם הילדים שם בחוץ. זו הייתה התרופה שלי". (198-208) סיפורי הדילמה של המשפחה-

(1)

מקרה האובדן הראשון שחוותה קריסטינה ומשפחתה היה מסירת כלבם בכדי לא לסכן את עצמם במחבוא. בספור רואים כמה סיפורי דילמה כמו לדוגמא מר ויינברג שנוטש את אשתו מעשה שגרם לו לחשוב האם להמשיך לבד ולנסות להציל את עצמו ולברוח או לקחת איתו את אשתו וישנסו לצאת מהמצב ביחד, ולבסוף החליט לעשות זאת לבד.

עוד סיפור דילמה הוא כאשר גברת ויינברג הורגת את התינוק שלה בכדי שתוכל להציל את עצמה, הדילמה פה היא האם להשאיר את הילד בחיים ולנסות ולברוח איתו ביחד מה שיכול לסכן אותה אך בחרה בלהרוג את הילד שלה ולברוח בלעדיו.

(2)

אמא של קריסטינה התלבטה אם לקחת את בתה קריסטינה מה שיכול להקשות עלייה או להשאיר אותה אצל פולנייה שתשמור עלייה במהלך המלחמה. קריסטינה לא מוכנה לעזוב את משפחתה: "אני לא הולכת.מה שיקרה לכם יקרה גם לי. אני לא רוצה לחיות, אם זה אומר שלא אהיה אתכם". ההשלכות יכולות להיות שהילדה לא תזכור את זהותה, בנוסף המשפחה ה"מאמצת"שלה עלולה להיתפס ושיוציאו אותם להורג. ואם הילדה תישאר עם ההורים שלה? ויתפסו אותם בידיעה שקריסטינה יכלה להינצל?

(3)

האם לרדת למרתף, בהתחלה האבא חשב על לבנות בונקר מתחת לביתו של מפקד הגטו, מה שבסופו של דבר בנה והתכוון להשתכן שם עם משפחתו ואז במקרה מוצא פתח לביוב (שמחבר בין כול העיר) באחד מהמרתפים, קיימת הדילמה איך יחיו שם?

הדילמה המרכזית היא הדילמה שבה סוּחָה נעמד והיא האם להמשיך ולדאוג ליהודים, למרות שנגמרו להם הדרכים לשלם לו או להשאיר אותם למות בביוֹב. אם היה בוחר באפשרות לעזור ולהציל אותם הוא בעצם היה מסכן את עצמו ואת המשפחה שלו ועוד הוא היה עושה את כל המאמץ הזה בחינם כי ליהודים נגמר כל הכסף לשלם לו, אבל הוא היה יודע שהוא יוצא בן אדם טוב וזה גם עוזר לו לכפר על המעשים שעשה בעבר (היה גנב),

ואם היה בוחר באפשרות השנייה שהיא לא לעזור ליהודים ולהסגיר אותם לגסטאפו אז הוא היה אמור להתמודד עם הרגשות האשם שילוו אותו במשך כל חייו ואפילו זה שהוא יקבל כל מיני מותרות על כך שהוא הסגיר אותם לא יעזרו לו להתמודד עם זה.

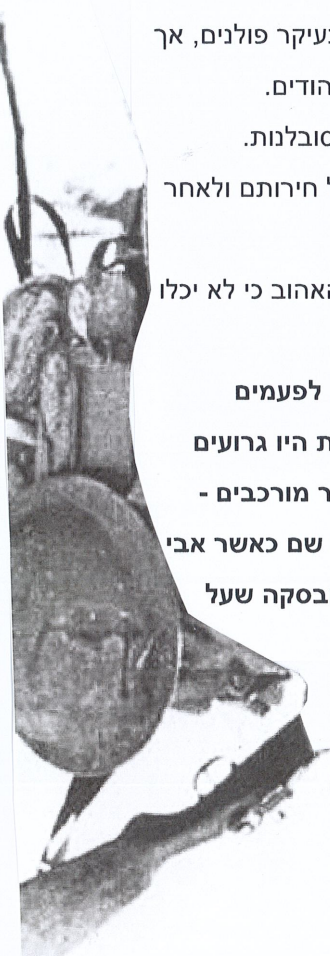
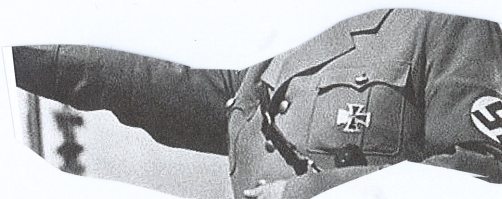

חייה של גיבורת הסיפור קריסטינה חיגר -

קריסטינה נולדה בשנת 1935 ב-28 לאוקטובר, באה מהעיר התוססת לוב שמנתה 600,000 תושבים.

עיר של רחובות מפותלים מרוצפי אבן, אשר השתרעו עד לכנסיות מלכותיות וחצרות פתוחות התפקעות מפרחים צבעוניים ומזרקות נהדרות. בעיר חיו בעיקר פולנים, אך גם יהודים רבים וגם אוקראינים, לפני המלחמה היו שם 150,000 יהודים. גדלה הניצולה בחיים של מותרות ותקווה שנקטעו על ידי בורות ואי סובלנות. המקום שחיו בו השתנה קודם כל על ידי הכיבוש הסובייטי שאיים על חירותם ולאחר מכן על ידי הכיבוש הגרמני שאיים על חייהם. לאחר הכיבוש היו צריכים המשפחה של הניצולה למסור את כלבם האהוב כי לא יכלו להסתכן בהיתפסות.

"אני זוכרת שהתחבאתי בחלל זחילה שמתחת לאדן החלון שלנו. לפעמים הגרמנים באו לחפש אותנו ולפעמים האוקראינים, שמבחינות רבות היו גרועים יותר. אבי היה מיומן בעבודה בכלים והוא הכין לנו מקומות מסתור מורכבים - מאחורי קירות מדומים, מאחורי ארונות. אני ואחי נהגנו להתחבא שם כאשר אבי היה בעבודה ואמי תפרה מדים לצבא הגרמני במחנה העבודה ינובסקה שעל הגבעה."

היא זוכרת איך הצטופפה עם משפחתה ועוד כמה גברים שלא הכירו במרתף של אחד מבנייני הגטו.

עובד ביוב פולני עגול פנים ששמו לאופולד סוחה הסכים להשגיח עליהם בתעלות ובצינורות התת-קרקעיים שמתחת ללבוב, לעזור לנו למצוא מקום להתחבא בו ולהביא לנו אוכל ומצרכים. הוא היה גנב שתיקן את דרכיו וקתולי אדוק שהאמין כי יזכה לגאולה אם יגן עליהם מפני הנאצים

היה טוב לב ונדיב בעל חיוך זוהר ורחב שנדמה כי האיר את המגורים המדכאים שלנו. הוא ראה בישועתנו את הישוע שלו אך זאת הייתה גם הזדמנות.

"אני זוכרת את הפנים, את העיניים הגדולות ואת החיוך שלו. מהרגע הראשון שהסתכלתי עליו האמנתי שהכל יהיה בסדר ושהוא ידאג לנו. אהבתי אותו והוא היה בשבילי כמו אבא"

אני זוכרת את הסוודר הירוק שסבתא סרגה לי הסוודר הזה היה המועדף עלי ולאחר סבתא נלקחה באחת מהאקציות. (תזכור ראשון לאקציה)

קריסטינה חיגר מספרת-

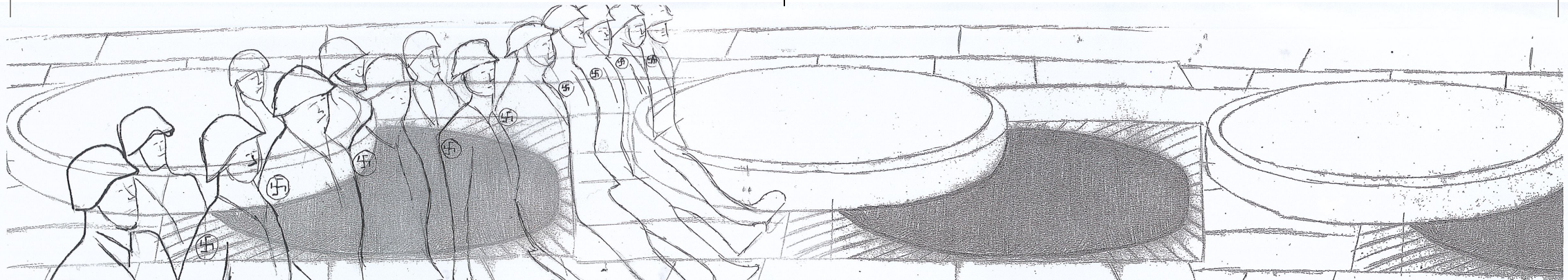
אני זוכרת את הלילה של החיסול הסופי, האקציה האחרונה, היה זה ב30 במאי 1943 עוד לפני אותו לילה הועברו יותר מ100,000 מיהודי לבוב למחנות ריכוז או נהרגו. לקראת חצות התחילו הגרמנים לגרור אנשים מדירותיהם בגטו ולכנס אותם במשאיות, שייקחו אותם למחנה ברחוב ינובסקה או לפיאסקי, בורות החול מצפון וממערב לעיר שבהם יהודים הועמדו בשורה ונורו למוות.

קריסטינה חיגר שלקחה חלק בכתיבת הספר על המאורעות שחוותה מתארת באופן אמיתי וענייני את זיכרונותיה כילדה בעיר לבוב עם פלישת הגרמנים בספטמבר 1939. היא מספרת על חיי משפחתה בגטו, ועל התמודדות יום יומית, בהמשך היא מתארת את החיים במסתור, בתוך מערכת הביוב של העיר במשך כ-14 חודשים עם 21 אנשים ש-10 מתוכם ניצלו. לאופולד סוחה ואחרים עוזרים למשפחתה, ולאחרים תוך כדי סיכון חייהם. היא מגוללת את סיפור הישרדותם תוך התמודדות עם תנאים בלתי אפשריים של רעב, מחלות, חולדות, מאבקים בין חברי הקבוצה, מוות, פחד ועוד.

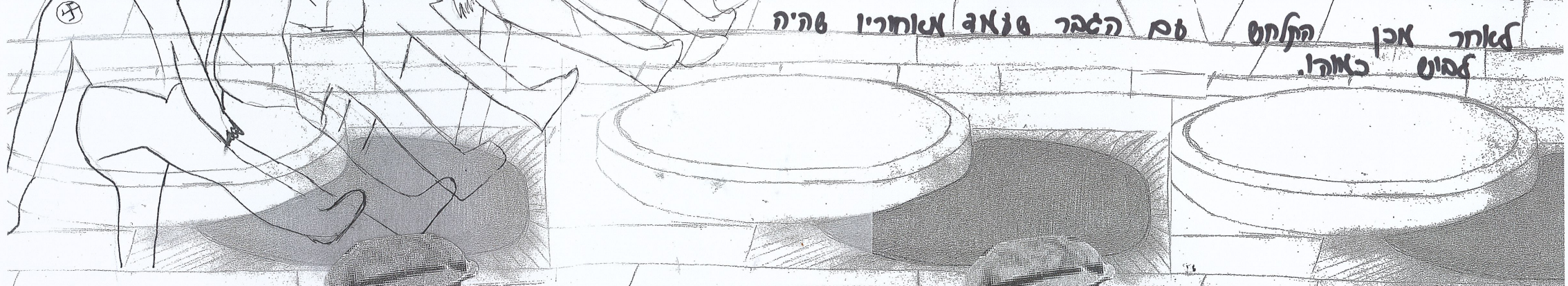
הישרדותם של המשפחה התאפשרה בזכות סוחה וחבריו שהביאו להם אוכל, תרופות, בגדים, הזהירו אותם מפני הגרמנים, מצאו עבורם מקומות מסתור בתוך מערכת הביוב אותה הכירו תוך כדי שעבדו, עודדו אותם בשעות משבר.

זה מסביר על כוחות נפש, חברות ושמירה על צלם אנוש למרות הזוועות.

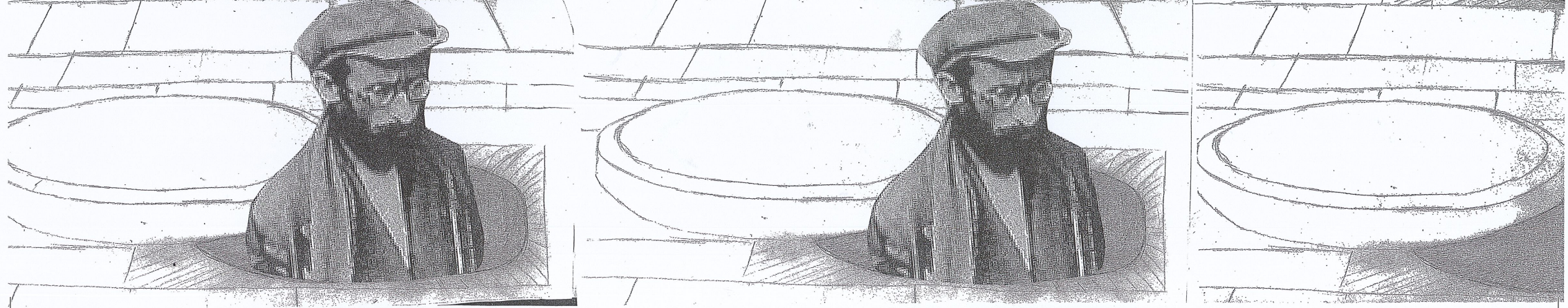
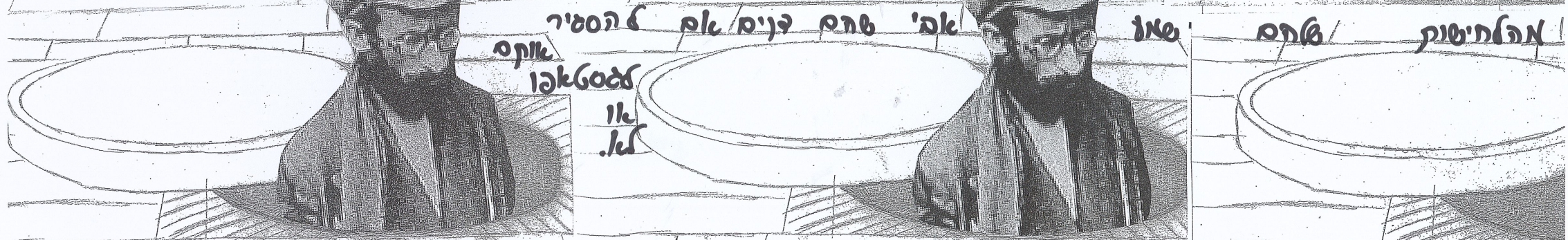
קריסטינה ובני משפחתה ניצלו, הם חיו בקרקוב לאחר סיום המלחמה (בשנת 1945) ובשנת 1957 עלו לארץ.

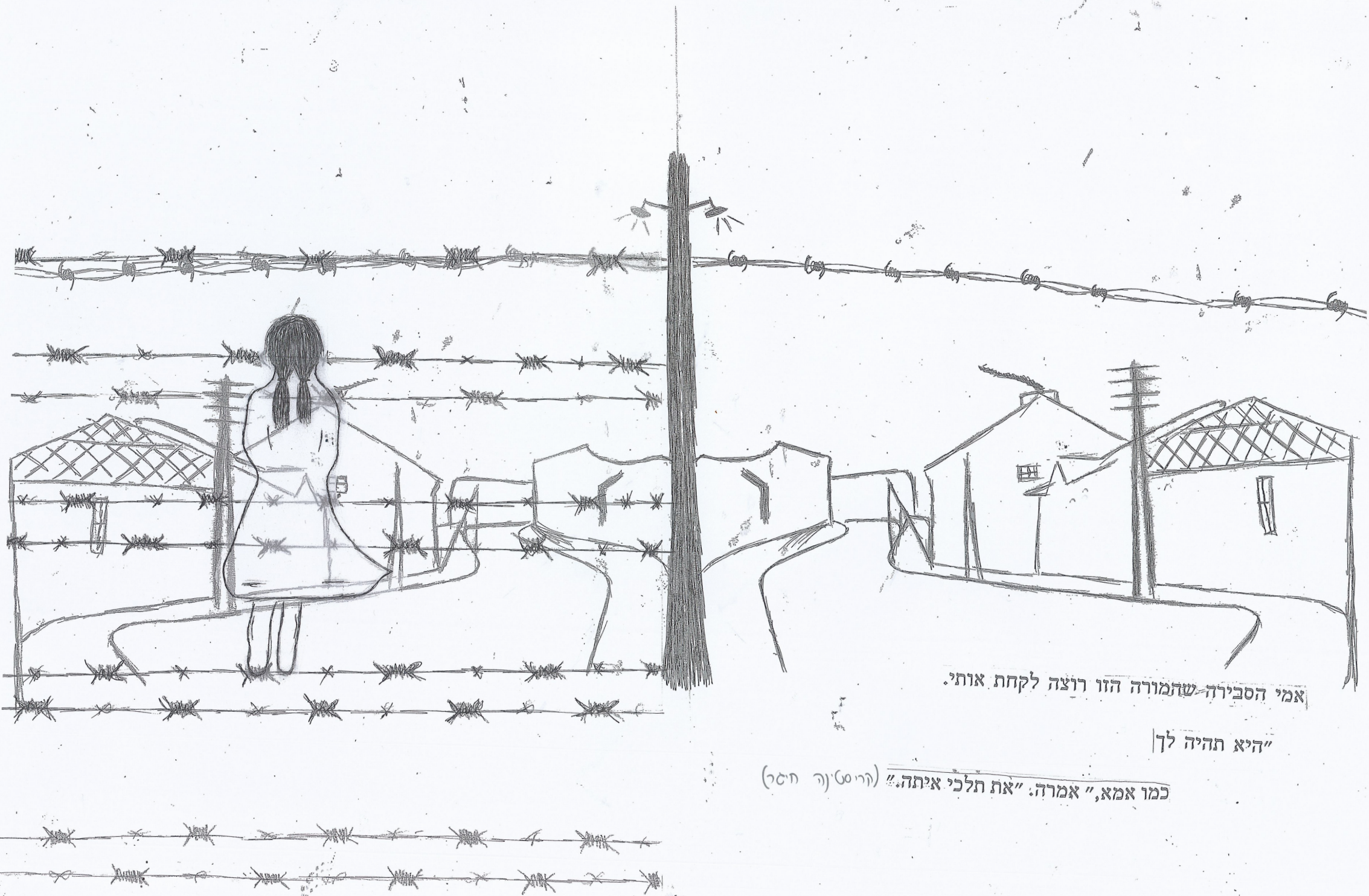

אחר אכן / המות
עם האר שואה אחריו שהיה
עמו כאר.

מהחיות / שם
אמי שם קנים / אר
אוקס
אסאכא
או
א.

אמי הסבירה-שהמורה הזו רוצה לקחת אותי.

"היא תהיה לך"

כמו אמא, "אמרה: "את תלכי איתה." (קריסטין חיס)

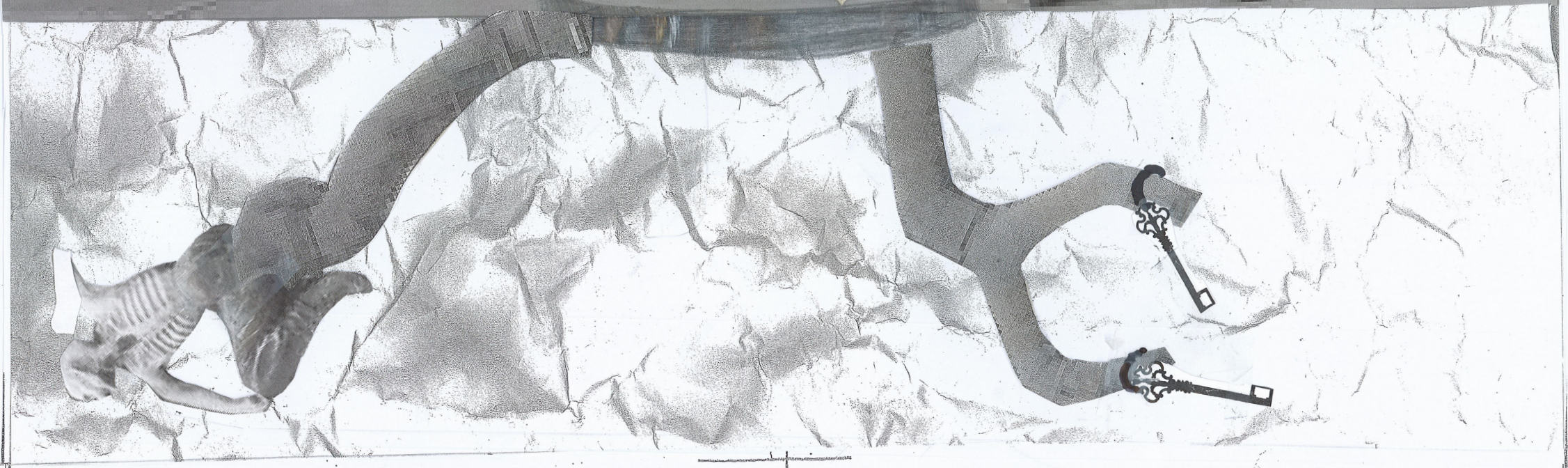
"אמי הסבירה שהמורה הזו רוצה לקחת אותי. "היא תהיה לך כמו אמא, " אמרה. "את תלכי איתה"

"עכשיו זה הסוף." הוא הסביר לי

מה מתרחש: הגרמנים פתחו במלחמה, הם כבר תקפו את מערב

פולין, וכעת הגיעו לפרוורי לבוב.

סוף חלופי - לויטנט היינריך קיטל

גנרל לויטנט היינריך קיטל (שהיה מפקד בכיר בצבא הנאצי) קיבל הוראה להוציא להורג את יהודי לטביה. גנרל קיטל החליט לשנות את מיקום הרצח של יהודי לטביה ונתן לחייליו הוראה לביצוע משימה זו. בלילה, כאשר החיילים ישנו, גנרל קיטל ברח כשעימו אלפי יהודים לטבים שאותם הוא מציל. קיטל דאג לא להשאיר אחריו עקבות והגן על אלפי יהודים מפני הנאצים. הוא הביא אותם למקום מחבוא אשר שימש מחסה ליהודים בו אכלו, התרחצו וישנו בלילה. גנרל קיטל ידע שיהיו השלכות למעשיו ושהחיילים מן הפלוגה שלו לא ינחו עד שימצאו אותו ואת יהודי לטביה. כאשר שמע כי הנאצים מתקרבים למקום המחסה, אמר ליהודים שהם צריכים לברוח למקום מחבוא אחר שם לא ימצאו את היהודים. האלפים ברחו משם מלבד גבר יהודי לטבי אחד, אשר התעקש להישאר במקום המחסה יחד עם הגנרל עד שימצאו אותם למרות שידע כי בכך מבטיח את מותו. כאשר הגיעו הנאצים למקום המחבוא של הגנרל, מצאו אותו בחברתו של היהודי.

גנרל קיטל והיהודי ששהה איתו במקום המחסה נורו למוות, אך בזכות קיטל - ניצלו אלפי היהודים.

כאשר המלחמה הסתיימה, אלפי היהודים שקיטל הציל חיפשו אחריו אך גילו שמת במטרה להגן עליהם, ובכך הפך קיטל לחסיד אומות עולם. אמנם גנרל קיטל מת אך זכה בתואר חסיד אומות עולם. לנצח יזכר ע"י ואנשים בזכות המעשה הזה. אם היה בוחר להעביר את הרצח למקום אחר במקום להציל יהודים, היה כלוא בשבי בידי הבריטים כיוון שסייע לרצח בעקיפין (בסיפור האמיתי) ולא היה משתמש במעמדו הגבוה על מנת להציל את היהודים.

סוף חלופי - "הילדה בסוודר הירוק"

סוּחָה פגש בקבוצת יהודים ביניהם אביה של כריסטינה חִיגֵר ובידיה שתי אפשרויות, האם להפלייל אותם לגסטאפו או להציל אותם. לבסוף עשה את הבחירה שלו. הוא החליט לעזור לנו.

אבא שלי ושאר הקבוצה נפגשו אתו וקבעו אתו מה לעשות. הוא היה נראה נחמד ולהוט לעזור. לאחר כמה ימים נפגשנו בלילה כולנו, הוא אמר לנו להיות בשקט והכניס אותנו בזוגות. נכנסנו לביוב, היה חשוך וצפוף. לבסוף סוּחָה נכנס והדליק פנס. הוא הוביל אותנו בתעלות ולאחר כמה דקות הגענו למבוי סתום, שם עמדו מספר שוטרים מהגסטאפו. לא רצינו להאמין לזה אבל זה קרה, לאופולד שיקר לנו. הכל היה בשביל להסגיר אותנו לנאצים, שבסוף יהרגו אותנו כמו את כל השאר או שיתנו לנו לעבוד כמו חמורים במחנות עד שנמות!

ההשלכות השליליות האפשריות לבחירתו של סוּחָה היו שהגסטאפו יחשבו שסוּחָה מתכנן לעזור לחבורת היהודים כי היה בקשר ובא ובמגע אתם. במידה והגסטאפו היו תופסים אותו, המעשה יכל לגרום למותו שלו ושל משפחתו.

ההשלכות החיוביות האפשריות לבחירתו הם הגנה על עצמו ועל משפחתו ושמירת המשאבים שלו, במקום שיתבזבוזו על קבוצת היהודים ברגע שנגמר להם הכסף. בבחירה הזו הכסף נשמר למשפחתו, כך שלבחירה הזו יש ביסוס הגיוני לחלוטין.

על אף הסיכונים הנלווים לבחירה, הבחירה שלטעמי היא הנכונה ביותר, היא להגן על היהודים. מצבם היא קשה מאוד ולא הייתה להם עוד הזדמנות להינצל. סוּחָה יכל להסגיר אותם או לעזוב אותם, אך בחר להצילם.

לירז עזרן

שי לי נחום

סוף חלופי - "הילדה בסוודר הירוק"

צעקתי עליה שלא באלי להישאר עם הפולנייה הזאת. אני רוצה להיות עם המשפחה שלי. לא אכפת לי אם נמות, אני מעדיפה למות איתם מאשר לחיות בידיעה שלא הייתי איתם כל דקה שהייתי יכולה. לא הצלחתי לעשות כלום, הם כבר החליטו שאני אשאר איתה. לא אכלתי, לא דיברתי במשך שבוע. רק בכיתי וכעסתי. כל כך כעסתי שהם עזבו אותי, אני מבינה שהם דואגים אבל רציתי להישאר איתם.

לאחר כמה חודשים התחלתי להתחבר לשכנה ולשכוח לאט לאט מההורים שלי. התחלתי להאמין שהיא אמא שלי, הרגשתי שטוב לי. התחברתי עם כל הילדים בשכונה והיה לי כיף. עברו השנים, גדלתי ושכחתי לגמרי מהעבר שלי. זכרתי רק את השכנה, היא הפכה להיות ממש כמו אמא עבורי. אהבתי אותה, היא הייתה הכל בשבילי. היו לי ערכים וכבוד כלפיה. אני כבר בת 30, יש לי ילדים שאותם אני מגדלת אותם בשכונה שבה גדלתי. זה היה חג המולד שגיליתי את האמת.

ישבנו כולנו ביחד מסביב לעץ ופתאום קיבלתי מכתב. בהתחלה לא הבנתי ממי המכתב ומה רוצים ממני,

וכשפתחתי אותו ראיתי שבמכתב היה כתוב:

"היי קריסטינה יקרה שלי,

זאת אני אמא שלך. אני כותבת לך לאחר שנים רבות אחרי שנפרדנו. כשהתחילה מלחמת העולם השנייה ראינו שהסיכויים שלנו לשרוד הם נמוכים מאוד, אז החלטנו להשאיר אותך אצל השכנה הפולנייה שתשמור עליך. אני מצטערת שעשינו את זה אבל לא רצינו לסכן גם אותך".

הייתי בשוק, לא הבנתי מה נפל עלי. עוד באותו יום שלחתי מכתב בחזרה.

אני לא מבינה מה קורה איך שכחתי מי אני.

אהבה ללא גבולות

טיוטה טיוטה טיוטה

אהבה ללא גבולות

בהתאם לחוק הישראלי ניתן התואר "חסיד אומות העולם" למי שאינו יהודי, ופעל למען הצלת היהודים בתקופת השואה תוך סיכון חייו. התואר ניתן בהתאם לחוק יד ושם משנת 1953. עד כה הוענק התואר ליותר מ-26,000 אנשים (ראו טבלה להלן).

הרעיון בבסיסו של הביטוי הוא כי האדם שלו ניתן התואר זכאי לכאורה להיקרא "חסיד" במשמעות הנהוגה ביהדות. זאת, על אף העובדה כי הוא נמנה עם "אומות העולם", כלומר אינו יהודי. בהלכה משמש התואר "חסיד אומות העולם" לגויים מאמינים המקיימים את שבע מצוות בני נח, ולא דווקא למי שהציל יהודים.

איוואן (איוויצ'ה) וראנטיץ' נולד בווראבס, יוגוסלביה (קרואטיה) בשנת 1927. בספטמבר 1943, לאחר שגרמניה השתלטה על איטליה ועל השטחים בשליטתה, הגיעו פרטיזנים יוגוסלבים לאי ראב שבים האדריאטי. הם שחררו את היהודים שנכלאו במחנה הריכוז שבאי וסייעו להם להגיע לאזור בדרום יוגוסלביה שהיה תחת שליטתם. חלק מהיהודים הצטרפו לשורות הפרטיזנים, בעוד הנשים, הילדים והחלשים שבהם שוכנו בכפרים, בעיקר בכפר טופוסקו שבדרום קרואטיה. רבים מתושבי הכפר היו קשורים ל"אוסטשה", מפלגת השלטון בקרואטיה, שהייתה אחראית על רצח רוב יהודי קרואטיה. תושבים אלה התעלמו ממצוקתם של היהודים, ואלה מבין התושבים שסייעו ליהודים, עשו זאת בשל הפחד מהפרטיזנים.

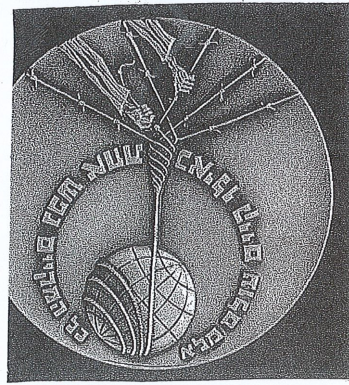
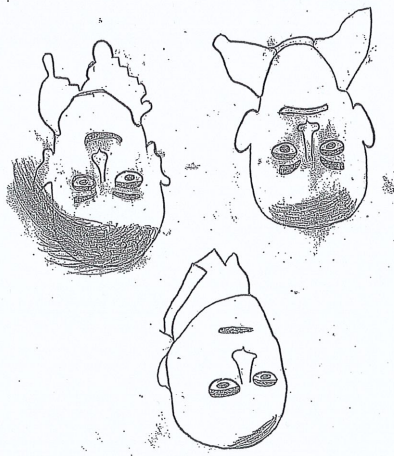
איוואן וראנטיץ' בן ה-17 סייע ליהודים למן הרגע שהגיעו לטופוסקו. וראנטיץ' התיידד עם מספר פליטים יהודים ומצא להם מקומות מחייה. במקרים רבים נשא וראנטיץ' על גבו ילדים וקשישים למקומות מסתור. בין הפליטים שהגיעו לטופוסקו הייתה ארנה מונטיליו, שבעלה נרצח במחנה יאסנובאץ, ועמה בתה הקטנה ואמה הקשישה. וראנטיץ' מצא להן מסתור. בהסתירו את היהודים ובמעשיו למענם סיכן וראנטיץ' את חייו שוב ושוב.

לאחר המלחמה שמר על קשר עם רבים מהיהודים שהציל, בהם ארנה מונטיליו, שבעלה נהרג במחנה יאסנובאץ, ושהייתה מטופלת בילדה קטנה. **"לעולם לא הייתי יכולה לשרוד עם אימא קשישה וילדה קטנה בלי עזרתו"**, סיפרה ל"יד ושם" שנים רבות לאחר מכן. איוואן סיפר כי התאהב בארנה, אך אמהותיהם התנגדו לנישואין. מונטיליו עלתה לישראל, שם נישאה בשנית והולידה שני ילדים נוספים. עם זאת, היא המשיכה לשמור על קשר מכתבים רציף עם איוואן.

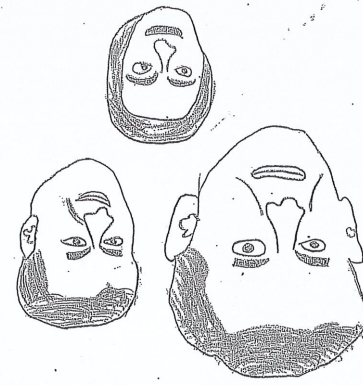
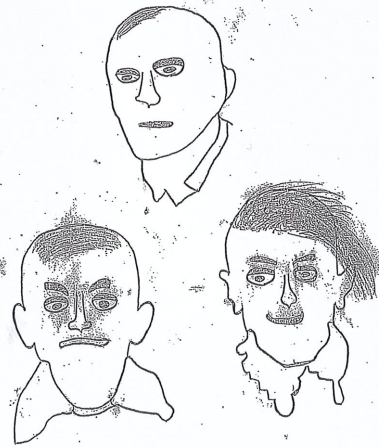
כעשרים שנה לאחר מכן, הגיע וראנטיץ' לישראל. באותו הזמן כבר לא חייתה ארנה עם בעלה השני. המפגש המחודש עם איוואן החיה את אהבתם, והשניים נישאו.

ב-1970 הכיר "יד ושם" באיוואן (איוויצ'ה) וראנטיץ' כחסיד אומות העולם. לוראנטיץ' הוענקה אזרחות כבוד של מדינת ישראל, ובשנת 1986 מונה לתפקיד יושב ראש ארגון חסידי אומות העולם המתגוררים בישראל.

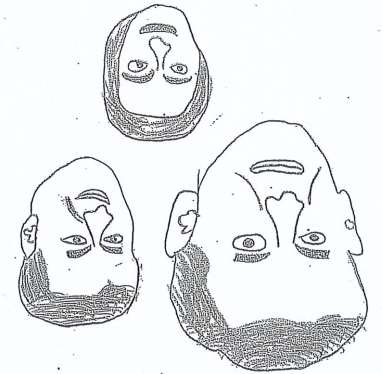
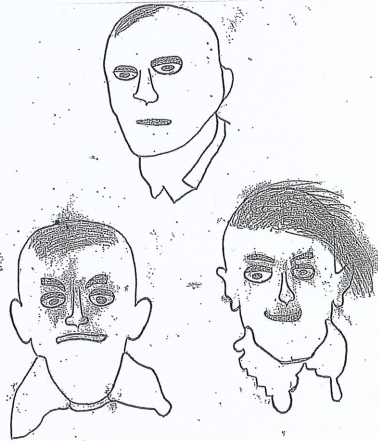
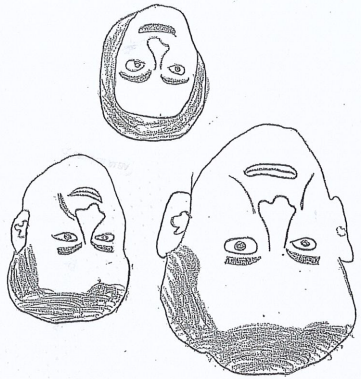
אימא קשישה

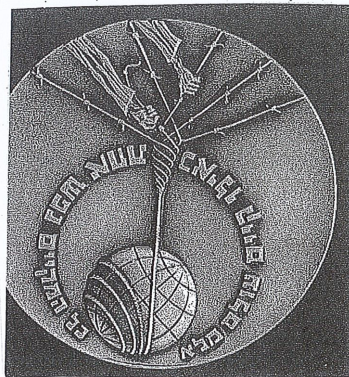
הייתי יכולה

"לעולם לא

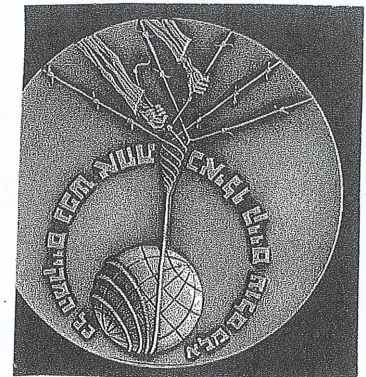
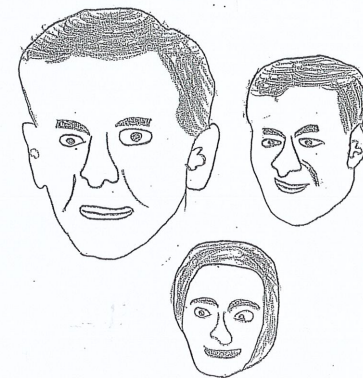
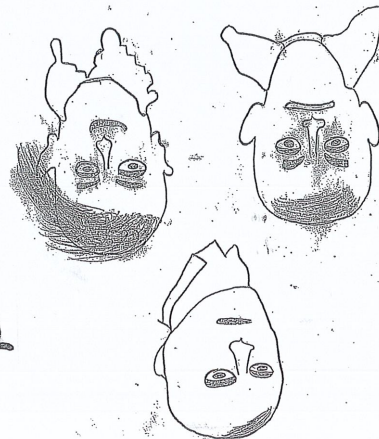

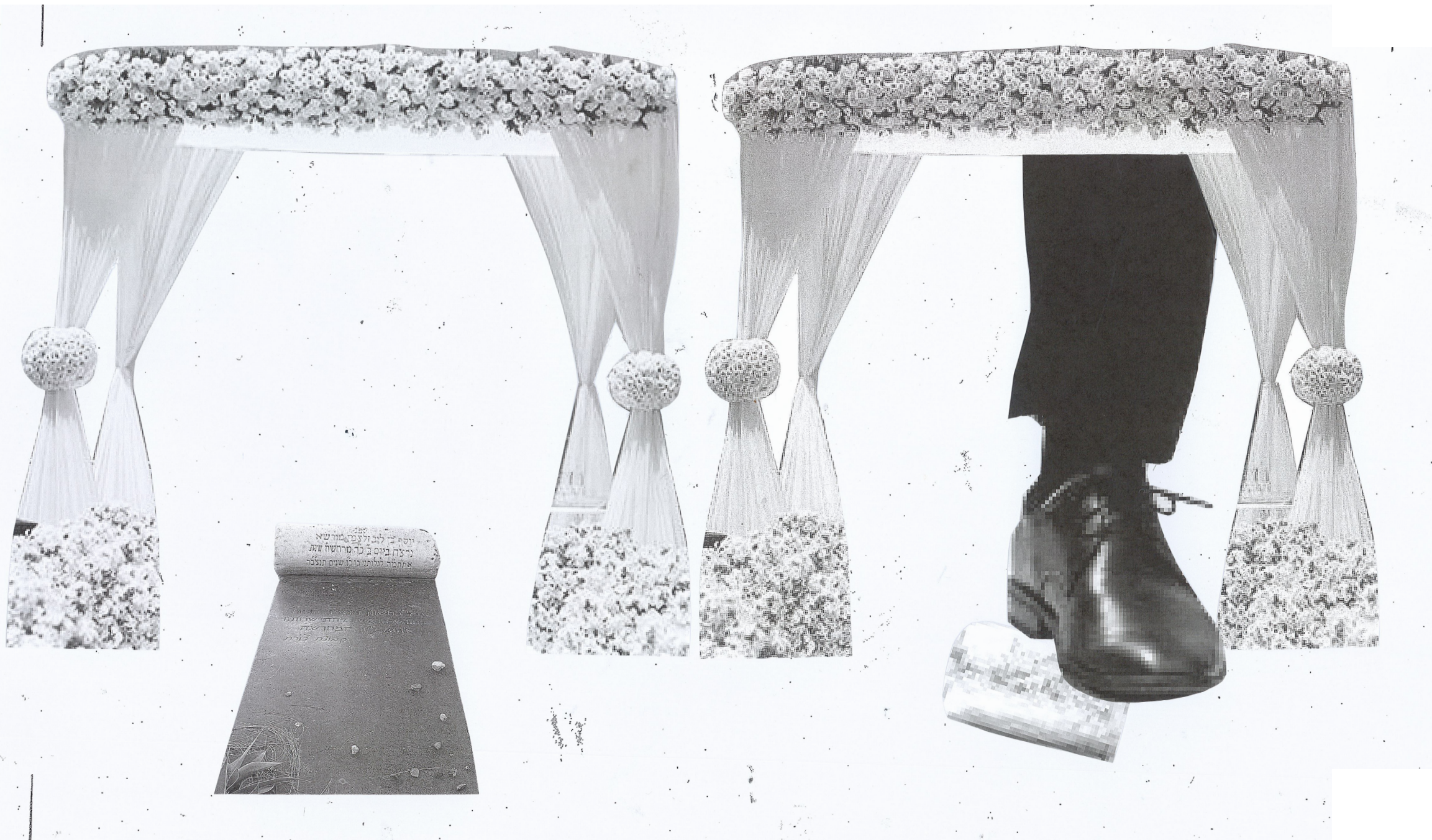
וילדה קטנה

עזרתו

בלי

סוף חלופי - איוון

חורף, קר, המוני ילדים בחוץ, איוון יוצא לעוד סיבוב רגיל עם חברתו בת ה-17. לפתע פוגש אימא ושני ילדים, מפוחדים, קפואים מקור, נראים רעבים, פניהם משדרות מסכנות. איוון ניגש אליהם ושואל: "מה שלומכם? הכול בסדר? אתם צריכים עזרה?". הוא נענה בתשובה: "לך מפה רוצח, לך".

איוון משאיר פתק קטן על הרצפה, ועליו מספר טלפון, כתובת, מספר בית ודירה. "תתקשרו אם אתם צריכים משהו" לאחר כמה ימים איוון שומע דפיקות בדלת, ואכן זה הם. איירנה ושני הילדים, הוא נענה להם ובחיוך.

"מה נשמע? אני שמח שהחלטתם לפנות אליי". הם עדיין נראים מפוחדים, איוון מכניס אותם אליו הביתה והם מספרים לו שכבר כמה שבועות הם מתגוררים ברחוב, הם יהודים! איוון מופתע אך מחליט להמשיך ומיד רץ למזוג להם אוכל ולאחר מכן לסדר להם את חדר השנה בעליית הגג, הוא אומר להם לא לצאת לא לצעוק אסור שידעו שהם שם.

יום אחד סופי הילדה הקטנה חלתה בשפעת וחייב לקחת אותם לבית החולים, איוון מנסה למצוא דרך חלופית אך לא מוצא, ועדיין מחליט להסיע אותה לבית החולים. בחזרתו הביתה איוון שומע דפיקה בדלת וזה השכן, המנהיג של הכפר. "ראינו אותך עם יהודים, בוגד. אם תמשיך לספק להם מחסה, תהיה נידון מוות."

שמועה זאת עוברת בין כל הכפר ואיוון חווה לחץ מן כול החברים שלו משפחה ועוד. איוון מכנע מחליט להרים ידיים מגלה על היהודים לנאצים והם נוסעים מיד למחנה ההשמדה. איוון בוכה ומצטער אך לבסוף נכנע.

סוף חלופי - אהבה ללא גבולות

איוון וראנטיץ' בן ה-17 סייע ליהודים שהגיעו לטופוסקו. וראנטיץ' התיידד עם מספר פליטים יהודים ומצא להם מקומות מחייה. במקרים רבים נשא וראנטיץ' על גבו ילדים וק שישים למקומות מסתור. בין הפליטים שהגיעו לטופוסקו הייתה ארנה מונטיליו, שבעלה נרצח במחנה יאסנובאץ', ועמה בתה הקטנה ואמה הקשישה. וראנטיץ' מצא להן מסתור. בהסתירו את היהודים ובמעשיו למענם סיכן וראנטיץ' את חייו שוב ושוב.

באותו הצריף שבו וראנטיץ' החביא את ארנה ומשפחתה, היה תמיד חייל נאצי שעשה מארבים על צריף זה ובכלל על המשפחה של וראנטיץ'. ארנה ומשפחתה התמידו שלא לצאת או להיחשף אל הנאצים, הם יצאו כשהיו צריכים, בלילה עם וראנטיץ', והולכים איתו בהליכה מהירה.

יום אחד אחותה של ארנה חלתה, ארנה לקחה תמיד את הפיקוד על משפחתה והיא בעצם היתה הדומיננטית ביניהם. ארנה ליוותה את אחותה החולה מאוד לבית של וראנטיץ' באמצע היום והחייל הנאצי היה שם. הוא הבחין במשהו לא רגיל, הוא שם לב שהנאשים האלה לא היו קשורים למשפחת וראנטיץ' והוא התחיל לחשוד.

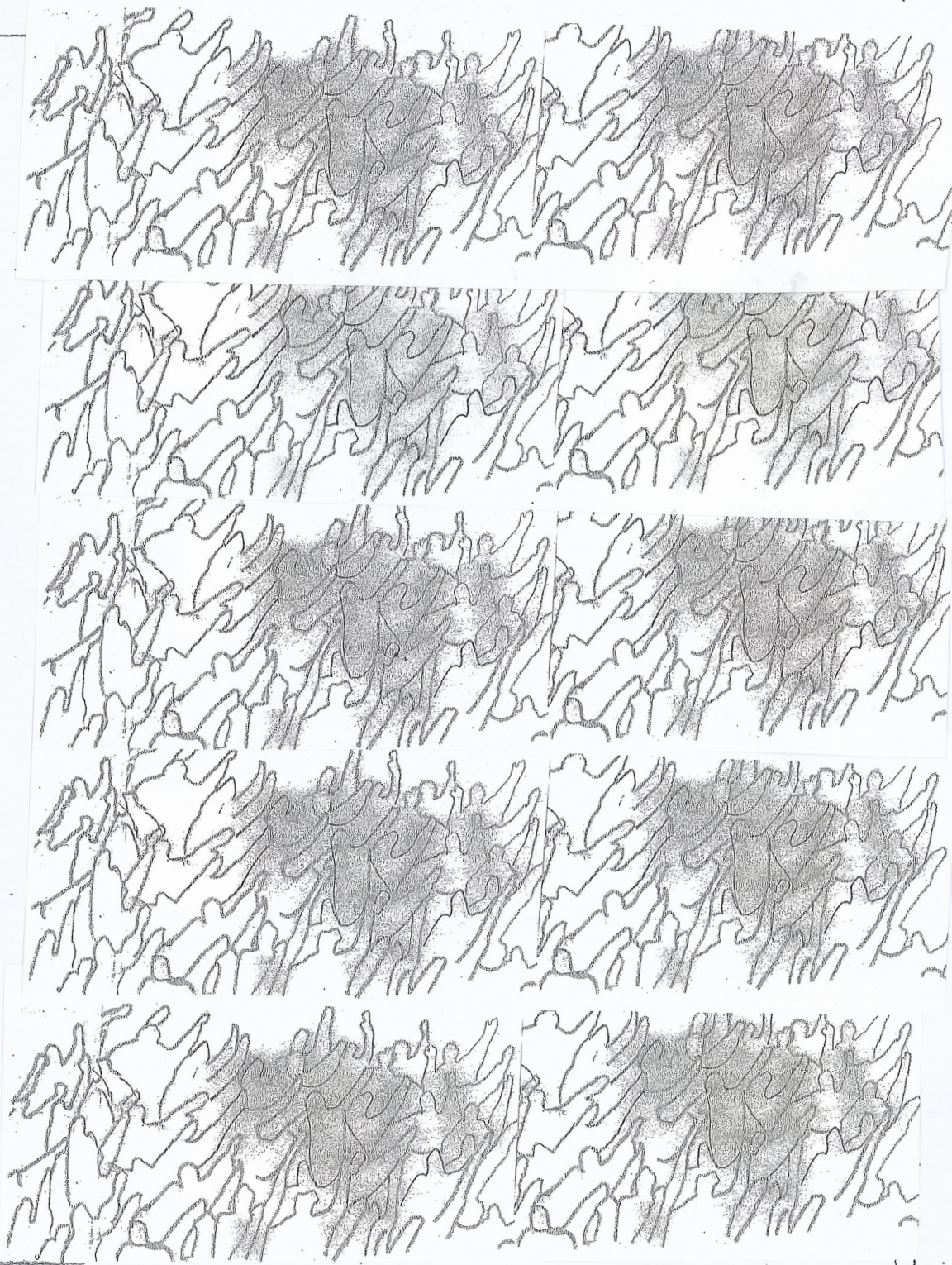
בבית של וראנטיץ' ארנה עזרה לאחותה לחזור להכרה וטיפלה בה וראנטיץ' ישר הבחין בהם ואמר להם שעליהם לחזור לצריף מהר ככל האפשר והם כמוכן הקשיבו לו. החייל הנאצי הבחין שוב בארנה אחותה. וראנטיץ' ניגש אליהם ושאל בתוקפנות מי אלה שתי הנשים שאיתך, הוא ענה שזאת משפחתו שהגיעה מכפר אחר והם באו לבקר. החייל לא הקשיב לו ולקח אותם לגנרל הנאצי שיעשה איתם מה שהוא רואה לנכון. הגנרל כעס מאוד ואמר להשמיד את ארנה ואחותה ואת וראנטיץ' לכלוא בכלא הגרמני עד להודעה חדשה.

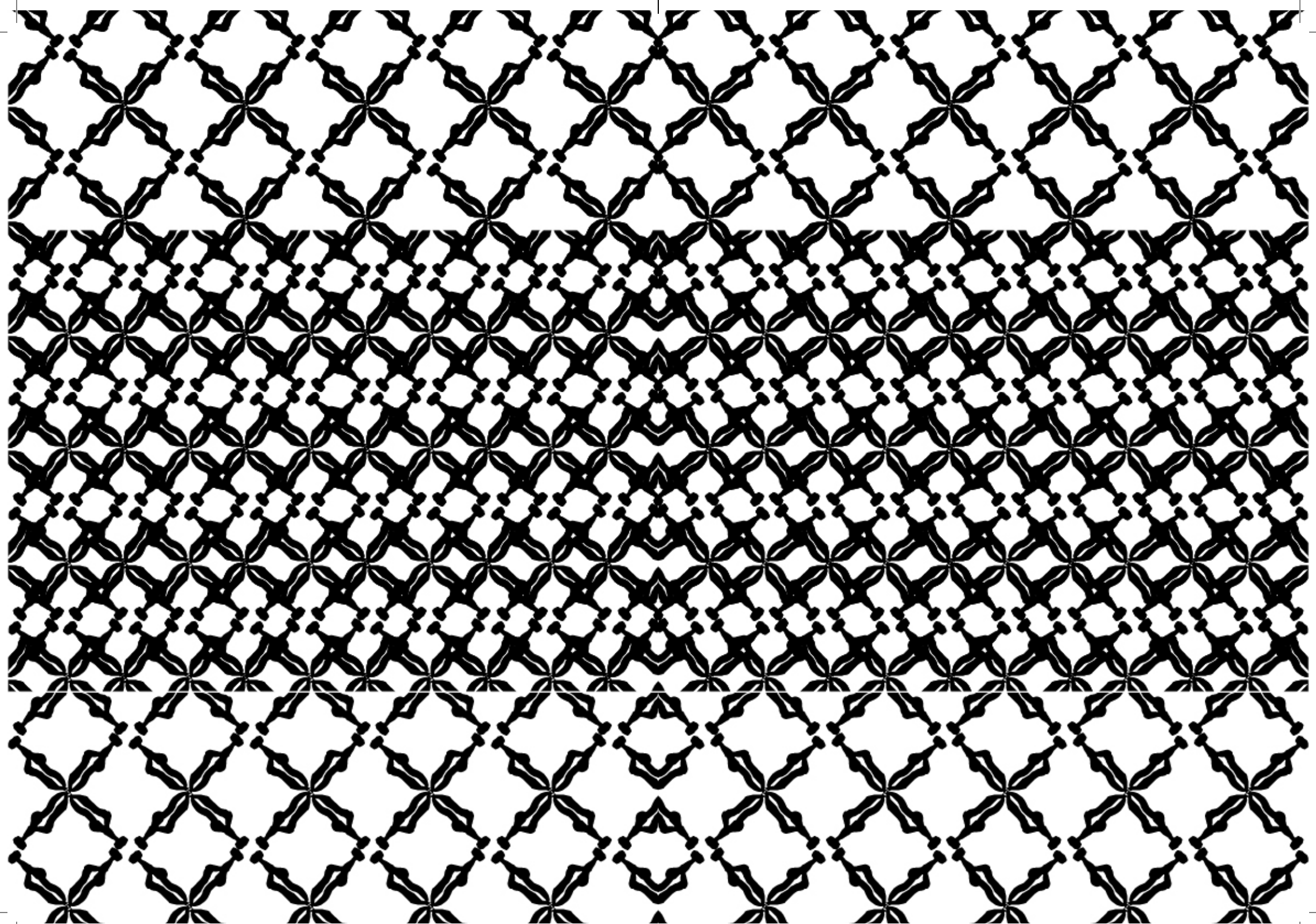
כך היה, שניהם נשלחו למחנות השמדה, המשפחה שנותרה בצריף הצליחו לברוח אבל אף פעם לא ידעו מה עלה בגורלם של משפחתם.

דוקטור הלמי מציל יהודים

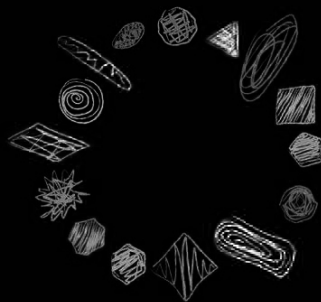
למרות שנרדף על ידי המשטר יצא הלמי נגד עיקרי המדיניות הנאצית

תלמידי/ות היסטוריה שכבה יא
בהנחיית דנה שידן אליאש וגור סלע

תלמידי/ות מגמת אמנויות העיצוב
בהנחיית עירית תמרי וענבל הלצר

בית הספר החדש חולון

תעש"ז